

Плідна діяльність науковців з проблем студентської молоді знайшла свої результати в праці “Студентство в зеркалі соціології”, що виконувалася у НПУ імені М.П.Драгоманова протягом 2004-2009 рр. науковцями Н.Крохмаль та А.Ярошенко за загальною редакцією В.Бега.

У 1999 році М.Головатим був підготовлений та виданий Міжрегіональною академією управління персоналом перший в Україні підручник “Соціологія молоді: курс лекцій”. У 2001 році у видавництві “Фітосоціоцентр” вийшла праця Ю.О.Тарабукіна, що мала таку ж саму назву як і праця М.Головатого, а саме: “Соціологія молоді. Курс лекцій”.

Таким чином, становлення теоретико-методологічних принципів дослідження студентства відбувається паралельно до розвитку соціології в цілому та формується у міру накопичення даних описової соціології та дає можливість продовжувати теоретико-методологічні напрацювання з проблем дослідження розвитку студентської молоді.

Література

1. Маркова О.Ю. Философия образования о менталитете и ценностных ориентациях современных студентов // Россия и Грузия: диалог и родство культур. Вып. 1 / Под ред. Парцванения В.В. - СПб., 2003.

2. Петрова Т. Э. Социология студенчества в России. Этапы и закономерности становления / Петрова Т. Э. – СПб., 2000.

3. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество / Питирим Сорокин - М.: Политиздат, 1992.

УДК 316.346.32

Д. М. Дікова-Фаворська

МОДЕЛЬ МОЛОДІЖНОЇ УЧАСТІ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

У статті розглядається питання формування здорового способу життя молоді через власне активну участь самої молоді в розв’язанні проблем, пов’язаних зі станом здоров’я, та самостійне проведення роботи з формування здорового способу життя серед ровесників. Автором пропонується модель молодіжної участі як механізму співпраці різних суб’єктів громади, які відповідають за роботу з формування здорового способу життя.

Ключові слова: *здоровий спосіб життя, молодь, активна позиція, модель молодіжної участі, молодіжне середовище, місцева громада.*

The following article dwells upon the idea of health promotion among the young, by means of active involvement of the target group itself in dealing with health challenges and promoting the healthy way of life among the peers. Author

offers a model of youth participation as a means of cooperating for the different parts of the community, responsible for health promotion.

Keywords: *healthy way of life, young people, proactive lifestyle, youth participation model, young environment, local community.*

Актуальність проблеми. Здоров'я українських громадян залежить як від сприятливої державної політики в країні, так і від усвідомлення збереження власного здоров'я кожним громадянином, не зважаючи на вік чи соціальний статус. Впродовж останніх років соціальні програми, державні органи та організації, задіяні в системі громадського здоров'я, наголошують на необхідності запобігання захворюванням на противагу розширенню сфери надання медичних послуг, а також впровадження просвітницьких програм, спрямованих на зміцнення здоров'я населення в цілому.

Сучасні наукові уявлення про здоров'я як суто медичну проблему активно змінюються. У суспільстві виникає потреба не тільки зберігати здоров'я кожного громадянина, але й формувати його в процесі всього періоду життя, спираючись на кращий світовий досвід та новітні практики.

Особливе значення має діяльність, спрямована на формування здоров'я дітей та молоді. Саме підростаюче покоління є майбутнім держави, і без сприятливої державної політики щодо збереження та зміцнення здоров'я в широкому сенсі (маються на увазі всі його складові – соціальне, психічне, духовне та фізичне) не може бути майбутнього у держави, яка претендує на гідне місце в Європі.

Дослідження кращого досвіду впровадження здорового способу життя в деяких країнах світу дають підстави стверджувати, що основним механізмом формування здорового способу життя є створення умов позитивного впливу на проблеми здоров'я для окремих осіб, груп людей, громад.

Крім цього існує значна кількість досліджень, пов'язаних із формуванням здорового способу життя і в науковій літературі. Окрема увага приділяється питанням динаміки розвитку явища «здоровий спосіб життя людини» з позиції взаємодії об'єктивних і суб'єктивних факторів (М.Амосов, Е.Булич, Є.Мільнер, А.Чайковський). Із зарубіжних вчених проблему здорового способу життя досліджували А.Печчеї, Л.Хей, Р.Фішер, Х.Данеш, Г.Маклуен, Д. Хамбург, К.Гланз, М.Левіс Б.Рімер та інші.

Серед вітчизняних науковців, які займаються питаннями формування здорового способу життя серед молоді, слід відзначити дослідження І.Беха, О.Вакулєнко, О.Ващенко, Т.Глазько, С.Лапаєнко, Р.Купчинова, Н.Никифорова, Р.Левіна, С.Омельченко, Н.Паніної, Н.Романової, Т.Титаренка, О.Яременка та ін.

Водночас недостатньо дослідженими в нашій країні залишаються проблеми, які пов'язані зі створенням умов збереження і зміцнення здоров'я молоді, розробки програм формування здорового способу життя на рівні

громади в різних регіонах України, методів роботи соціальних педагогів, соціальних працівників та практичних психологів для забезпечення та підтримки здоров'я молоді на усіх етапах її розвитку.

Актуальною залишається розробка моделі залучення самої молоді до формування здорового способу життя на рівні місцевої громади.

Як показує практика, які б методи збереження і зміцнення здоров'я молоді не використовувалися, очікуваного ефекту не буде, якщо сама молодь не стане активним популяризатором здорового способу життя серед своїх ровесників, та не будуть сформовані навчальні програми для набуття необхідних практичних навичок.

Метою даної статті є розробка моделі активної участі молоді у формуванні здорового способу життя, що і обумовило постановку наступних завдань:

- проаналізувати різноманітні наукові підходи, пов'язані з формуванням здорового способу життя.

- вивчити практичний досвід з питань формування здорового способу життя в Україні та за кордоном.

- розробити методичні рекомендації щодо впровадження моделі активної участі молоді у формуванні здорового способу життя.

Основний текст статті. Традиційною є суспільна позиція розглядати молодь як певну інвестицію в завтрашній день, що активно використовується політичними лідерами в популярному дискурсі. Проте, молодь є активним гравцем, який має право голосу, шанс для розвитку. Вона також потребує можливості бути почутою та приймати рішення за саму себе. Це можливо лише за умови партнерства з молодими людьми, за умови прислухання до їх думок та переживань. Саме таке інтерактивне партнерство може гарантувати, що програми, які готуються для молоді, відповідають їх потребам, а суспільство може отримати певну вигоду від цих внесків.

Участь молоді має розглядатися з точки зору її активного залучення. Це означає, що молоді люди не просто пасивно беруть участь у запропонованих проектах, а й безпосередньо працюють у процесі визначення потреб, дослідження рішень та планування діяльності в межах організації або спільноти.

Якщо говорити про саму сутність поняття, то молодіжна участь часто розцінюється як залучення молоді до рішень, виконання яких безпосередньо на них впливає. Проте багато молодих людей вважають, що до молоді необхідно ставитись як до громадян сьогодення (в протилежність до громадян майбутнього) та їх необхідно залучати на всіх етапах формування та прийняття рішень, що стосуються суспільства, в якому вони живуть.

Міжнародною науковою спільнотою давно визнано таке явище як молодіжна участь не тільки в соціальному житті конкретної громади, але й у

політично-економічному житті країни. Так, право молоді брати участь у процесі приймання рішень, що їх стосуються, забезпечено Конвенцією Організації Об'єднаних Націй з прав дитини (1989).

Зокрема, Роджер Харт, автор роботи «Children's participation» зазначає, що дії, спрямовані на стимулювання участі дітей і молоді – це спосіб ґрунтовного удосконалення суспільства, а сама участь – це базове право громадянина, яке має бути сприйняте в усій його багатогранності як аксіома. Він пояснює сутність цього процесу за допомогою так званої «Драбини участі» (див.табл.1), яка складається із восьми «сходинок» відповідно до мети та завдань [1, 9].

Таблиця 1

Рівні участі молоді у вирішення своїх проблем за Р.Хартом

	Рівень участі
1. Маніпулювання	Неучасть
2. Декорування	
3. «Проговорення» проблеми	
4. Призначення дорослими, інформування	Формальна участь
5. Консультування та інформування	
6. Рішення, що приймаються за ініціативою дорослих разом з молоддю	Реальна участь молоді
7. Рішення, що приймаються за ініціативою молоді під керівництвом дорослих	
8. Рішення, що приймаються за ініціативою молоді разом з дорослими.	

Конвенція ООН про права дитини говорить про те, що за кожною дитиною визначається потенційна здатність і право оцінювати й приймати рішення щодо питань, які мають певне значення для її життя. Відповідно до цього, молодіжна участь є моральним і юридичним правом для всіх дітей, вона має бути свідомою і добровільною і не може бути примусовою [2, 11].

Поняття «участі» часто використовують у сенсі участі людей у спільних діях щодо процесу розвитку громад. Деякі науковці, зокрема Безпалько О. В., Авельцева Т.П., зазначають, що необхідною складовою активізації громади є розвиток участі її членів у плануванні та впровадженні змін у

суспільному житті. Участь, на їхню думку, активне залучення умів, сердець та енергії людей у процес їх власного зцілення та розвитку [4, 69].

В європейських країнах чимало ефективних програм, які спрямовані на побудову взаємин юнака чи дівчини з ровесниками. Метою цих програм є надання допомоги молоді виробляти правильну соціальну поведінку й навчитися відмовлятися від пропозицій вживати «за компанію» наркотики, алкоголь, сигарети чи мати випадкові статеві стосунки.

Більшість профілактичних програм мають за мету підтримку дружніх стосунків у групах однолітків (наприклад, за допомогою спорту, дозвіллевих програм, молодіжних театрів тощо) та здійснення корекції у ставленні молоді до негативних явищ та популяризації здорового способу життя. Дослідження показали, що коли діти добре усвідомлюють негативні наслідки нездорової поведінки (фізичні, психічні й соціальні), вони намагаються їх уникати і відмовляються від шкідливих звичок.

Молодіжна участь не є абсолютно новою течією в Україні. У традиціях українського народу завжди простежується прагнення залучати молодь до вирішення проблем держави, а не лише власних проблем. За радянських часів участь молоді у житті суспільства мала дещо формальний характер. Проте на рівні шкіл, підприємств, окремих організацій молоді люди здобували досвід вирішення проблем.

Сьогодні прикладами молодіжної участі є шкільне та студентське самоврядування. Рівень участі молоді (від маніпуляцій до контролю) залежить не лише від активності молоді, а й від готовності дорослих сприяти цьому процесу.

Дорослі мають зважати на ті ризики та перешкоди, які можуть з'явитися при застосуванні принципу молодіжної участі: відсутність довіри молоді до дорослих, недостатня співпраця між зацікавленими сторонами, обмежений доступ молоді до інформації, страх молоді перед невідомим, невпевненість у власних силах, відсутність навичок культури участі та досвіду, обмаль ресурсів (наприклад, часу, навичок тощо), нереальні очікування молоді від своєї діяльності, неусвідомленість необхідності професійної допомоги від спеціалістів – дорослих, зосередження на дрібних деталях, а не на загальних, проблемних питаннях.

Відправною точкою в обґрунтуванні необхідності активного залучення дітей та молоді до безпосередньої реалізації соціальних проектів з формування здорового способу життя має стати врахування того факту, що у молодіжному середовищі друзі та ровесники є одним із впливових джерел інформації. З одного боку, це пов'язано з «набуттям досвіду» серед ровесників, з іншого – з «гостротою тематики», особливо, що стосується алкоголю, наркотиків та статевих стосунків. Крім того, саме ровесники є найбільш «легкодоступним» джерелом інформації в умовах недостатнього розвитку інформаційних центрів та анонімних консультацій. За даними

соціологічних опитувань Українського інституту соціальних досліджень, аналіз відповідей на запитання «До кого або до яких джерел ти звернувся б, якби побажав отримати більше інформації про алкоголізм, наркоманію, паління?» дає можливість виокремити групу молоді, яка вважає за доцільне звертатися за такою інформацією до ровесників. У середньому 22% респондентів мають намір звернутися за додатковою інформацією до ровесників, притому цей показник має значні варіації за віком: від 13% у 10-річному віці, до 31% у віці 14 років [5, 60].

Головна роль дорослого полягає в тому, що він спонукає молодих людей до визначення проблем, вирішення яких і стає їх метою. Молоді люди і дорослі спільно визначають результати, яких слід досягти в проекті чи певному виді діяльності. Проблеми повинні обговорюватися спільно на засадах партнерства, співпраці та рівноправності. Тобто, даний процес не є примусовим з боку дорослих, вони лише підтримують та допомагають молодим людям у досягненні їхніх цілей.

Формування здорового способу життя молоді слід будувати разом зі школою, різними громадськими, культурними, спортивними й державними організаціями. Для цього необхідно створити для молодих людей умови і надати можливість активно проводити свій вільний час, щоб виключити нудьгу й одноманітність, що досить часто є причиною початку вживання нікотину, алкоголю, психотропних речовин. Такий комплексний та системний підхід може привести до оздоровлення суспільства в цілому.

Причому загальним принципом цих проектів і програм має стати усвідомлена участь молоді у формуванні власного способу життя.

На розв'язання проблем, пов'язаних зі станом здоров'я нашого населення, значною мірою націлена ціла низка документів, програм і проектів, що реалізуються в країні останніми роками, зокрема таких як: Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні», Закони України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Про молодіжні та дитячі громадські організації», «Про загальнодержавну програму підтримки молоді на 2004–2008 роки», «Про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року, Національна програма «Діти України» на 2001–2005 роки, Міжгалузева комплексна програма «Здоров'я нації» на 2002–2011 роки, Державна програма «Репродуктивне здоров'я нації 2006–2015» тощо.

Разом із тим, об'єктивний аналіз практичної реалізації вищезазначених документів свідчить, що результатом цієї багатобічної діяльності питання збереження здоров'я молодого покоління залишається досить гострим, а показники й тенденції продовжують залишатися незадовільними.

У той же час, було б виправданим виокремити роботу з дітьми та молоддю в особливий напрям національної Програми та сконцентрувати

теоретико-методологічні, організаційні, фінансові й матеріально-технічні ресурси на створення умов для впровадження – за активної участі самої молоді – здорового способу життя в тих місцях, де вони навчаються, працюють, відпочивають та живуть. Саме молодіжна участь – принципово новий підхід до організації роботи з молоддю, який надає їй можливість висловити свою точку зору, бути почутою і впливати на результат при вирішенні питань, які стосуються її інтересів. Представники державних органів управління та місцеві громади будуть мати можливість не лише почути бажання і думки молоді, але й побудувати систему партнерських взаємин, організувати спільну роботу і домагатися високого рівня відповідальності за рішення (за умови спільного прийняття рішень) та отримувати найкращі результати.

Участь – це багатобічний процес, який включає участь підлітків, дорослих, їх сімей та певних громад. Існує велика кількість дій та питань, у вирішення яких можна долучати підлітків, їх сім'ї та громаду. Так, наприклад, участь може відбуватися як на індивідуальному, так і на глобальному рівнях у рамках інституційованих закладів, таких як сім'я, школа, органи міського самоврядування, міжнародні організації тощо.

Коли молоді перешкоджають брати участь на тому рівні, де вона здатна та має бажання діяти, з'являються конфлікти. Наприклад, якщо молоду людину призначити редактором університетського видання, але майже не надати їй права вирішувати, що буде в ньому – це участю ми назвати не можемо. Щодня вдома, в школах, громадах молоді відмовлено у можливості брати участь відповідно до її можливостей і бажань. Інколи молодіжна участь неможлива за об'єктивних обставин (наприклад, молодий лідер або організатор події залучається до конфлікту) Проте, частіше за все, дорослі не в змозі поважати права молоді на висловлювання своїх поглядів, а також вони не можуть визнати, що молода людина має більш глибокі та широкі можливості участі в певному проекті.

Як свідчить світова практика, між суб'єктами формування здорового способу життя на рівні громади має існувати чіткий механізм співпраці або партнерства.

Таким механізмом може виступати модель, яка виконує роль балансуєчої рівноваги, коригує дії всіх суб'єктів роботи, узгоджує структуру і форми їх діяльності.

Головна теза такої моделі: формування активної позиції молоді щодо набуття знань, умінь та практичних навичок, надання можливості самостійно здійснювати таку роботу серед своїх ровесників. Це, в свою чергу, дозволить державним службам та громадським організаціям більш ефективно використовувати наявні в громаді ресурси.

Модель молодіжної участі – це важливий інструмент впровадження здорового способу життя серед молоді (як головного суб'єкта роботи) та

інших інституцій місцевої громади. Модель формування здорового способу життя молоді має дві складові: організаційну та навчальну. Організаційна складова включає підтримку та партнерство різних інституцій місцевої громади (включаючи владні органи) молодіжних ініціатив. Навчальна складова полягає у навчально-виховній роботі з молодими лідерами в рамках навчальних закладів. Навчально-виховна робота повинна реалізовуватися через проведення відповідних тренінгових занять. Дана робота обов'язково має проводитись самою молоддю із залученням нових партнерів.

Більш переконливі та ґрунтовні результати впровадження здорового способу життя в молодіжному середовищі можна отримати, коли робота здійснюється через молодіжну участь та узгоджується з місцевою політикою, послугами, які надаються у громаді, партнерством між молоддю та громадськими структурами, із засобами масової інформації тощо.

Організаційна складова полягає в залученні різних суб'єктів місцевої громади. Їхнім завданням є підтримка молодіжних ініціатив, створення відповідних умов тощо. Впровадження здорового способу життя в місцевій громаді повинно відбуватися із залученням представників державних органів влади, громадських організацій, освіти, медицини.

Акцентуємо увагу на участі молоді в роботі з формування здорового способу життя, оскільки саме молодь є додатковим ресурсом для громади. Залучаючи молодих людей до самостійного проведення роботи з формування здорового способу життя серед своїх ровесників, спеціалістам не потрібно використовувати на це додаткових коштів. Зусилля треба спрямувати, щоб навчити молодь, як саме проводити таку роботу, озброїти її необхідними знаннями та розвинути практичні навички. Досягти цього можна, запровадивши спеціалізовані навчальні тренінги для молодих лідерів по формуванню здорового способу життя.

На думку групи науковців (Яременка О.О., Вакуленко О.В., Комарової Н.М. та Романової Н.Ф.), невеликі міста «є найбільш дієвими для розвитку та впровадження соціальних програм, оскільки відстань між керівниками органів місцевого самоврядування та власне громадою найкоротша» [6, 123].

В Україні напрацьований певний досвід формування здорового способу життя молоді та створені моделі формування здорового способу життя, такі як: модель самокерованої роботи добровільних помічників та модель «Молодь за здоров'я».

Модель самокерованої роботи була розроблена українським науковцем Вакуленко О.В. та має за мету поєднання зусиль практичного соціального працівника із зусиллями певних мікрогруп для досягнення їх власної мети, з наданням права їм самим керувати, допомагати замість традиційної практики у соціальній роботі за принципом «нам видніше». Вона базується на вірі в те, що люди, з якими працюють соціальні працівники, самі спроможні

визначити коло власних проблем, власну мету і самотійно змінити своє життя. Модель самокерованої роботи поділена на п'ять головних стадій, які, в свою чергу, поділяються на дванадцять етапів і включають підготовку працівників, створення груп, підготовку групи до дій, групова робота та самотійну дію групи. Стадії розвитку групи в моделі представлені плануванням, визначенням орієнтирів на майбутнє та самокерованою діяльністю групи.

Модель «Молодь за здоров'я» була розроблена в рамках проекту «Молодь за здоров'я-2» за участю автора. Основна мета моделі полягає у формуванні регіональної та місцевої політики, створенні програм та структур, спрямованих на поширення цінностей і переваг здорового способу життя серед молоді та дітей, а також розробці комплексної загальнодержавної програми формування здорового способу життя молоді. Модель також складається із певного комплексу компонентів (проблеми здоров'я – партнерство зацікавлених організацій – структури управління та координації – процеси – діяльність – кінцевий результат), спрямованих на оздоровлення молоді. Дана модель характеризується тим, що молодь тут виступає бенефіціарієм діяльності проекту, основну роль виконують різні партнерські організації та безпосередні розробники проекту.

Поєднавши ідеї вищезгаданих моделей, можна продовжити роботу в цьому напрямку та розробити «Модель молодіжної участі». Вона може складатися з кількох компонентів:

1. Формування знань, вмінь та розвиток практичних навичок молоді щодо самотійної роботи по формуванню здорового способу життя молоді.
2. Партнерство між молоддю та органами міського самоврядування та іншими державними органами.
3. Партнерство між молоддю та секторами охорони здоров'я і освіти, громадськими організаціями.
4. Залучення ресурсів громади.
5. Залучення засобів масової інформації як на місцевому, так і на національному рівнях.

Модель молодіжної участі має складатися із 5 етапів та певного комплексу компонентів, спрямованих на залучення молоді до проведення роботи по формуванню здорового способу життя.

Етап 1. Модель молодіжної участі починається із залучення молодих лідерів із числа волонтерів молодіжних організацій та усієї зацікавленої молоді до роботи з формування здорового способу життя.

Етап 2. Створення із числа зацікавлених молодих людей молодіжної ініціативної групи, яка діє на добровільних засадах. Молодіжна група, по суті, є своєрідна міні – громада, яку слід розвивати та активізувати до діяльності. Як результат – формування довірливих стосунків у межах групи.

Етап 3. Отримання підтримки значущого середовища. Необхідною умовою ефективної діяльності молоді є підтримки «дружнього» середовища (сім'ї, ровесників, вчителів/викладачів). Але для того, щоб забезпечити більш масштабні дії, слід заручитися підтримкою державних та недержавних організацій, які діють у місцевій громаді. Це навіть не стільки матеріальна підтримка, скільки підсилюючий мотиваційний фактор для самостійної діяльності. Отримання підтримки «дружнього» середовища означає формування і поглиблення співробітництва з організаціями – партнерами, які діють у громаді.

Етап 4. Розвиток молодіжної ініціативної групи. Дослідником пропонується такий шлях розвитку молодіжної групи як проведення навчального тренінгу для молоді. По суті, навчальний тренінг є ключовим у даній моделі, оскільки він містить основну інформацію, необхідну для того, щоб молодь самостійно проводила роботу з формування здорового способу життя серед молоді. Можна використовувати тренінгові технології як умову розвитку молодіжної групи, оскільки для проведення самостійної роботи молоді необхідно володіти професійними знаннями та практичними навичками. У свою чергу, тренінг передбачає передачу знань зі здорового способу життя, відпрацювання навичок проведення роботи серед однолітків, формування позитивної мотивації до роботи та впевненості у своїх силах.

На виході моделі впровадження здорового способу життя через молодіжну участь можуть бути наступні результати:

1. Проведення молоддю самостійної роботи з формування здорового способу життя за принципом «рівний - рівному».
2. Визначення оптимальних шляхів формування здорового способу життя у молодіжному середовищі.
3. Збільшення молодіжних ініціатив у напрямі формування здорового способу життя.
4. Створення молодіжних дорадчих комітетів.
5. Залучення органів міського самоврядування до партнерського прийняття рішень з питань формування здорового способу життя.
6. Збільшення рівня самосвідомості та відповідальності за своє здоров'я та спосіб життя.
7. Покращення стану громадського здоров'я.
8. Удосконалення навчального, виховного процесу та просвітницької діяльності в соціумі.
9. Систематизація накопиченого досвіду та його подальше розповсюдження.

Для досягнення бажаних результатів необхідна розробка навчальної тренінгової програми для молоді, яка б навчила її основним теоретичним засадам здорового способу життя та озброїла певними навичками проведення роботи з формування здорового способу життя серед ровесників.

Проведення навчальних тренінгів як одного із шляхів залучення молоді до здорового способу життя є одним із основних складових *«Моделі молодіжної участі»*.

«Модель молодіжної участі» може використовуватись як механізм співпраці різних суб'єктів громади, які відповідають за роботу з формування здорового способу життя. Необхідною умовою існування моделі виступає власне молодіжна участь. Молодіжна участь є гарантією того, що потреби самої молоді будуть задоволені у спосіб, прийнятний як для молодіжного середовища, так і для громади в цілому.

Головний принцип молодіжної участі – право і можливість молодих людей робити власний вибір у різних сферах життя, а також формувати у них такі важливі поняття як відповідальність, контроль, вплив та самовираження.

Висновки. Отже, можна сказати, що молодіжна участь – це принципово новий підхід до організації роботи з молоддю, під яким розуміємо можливість молодих людей висловити свою точку зору, бути почутим і впливати на результат при вирішенні питань, які стосуються її інтересів. Дорослі мають можливість не лише почути бажання і думки молоді, а й побудувати систему партнерських взаємин, організувати спільну роботу і домагатися високого рівня відповідальності за рішення, за умови спільного прийняття рішень з дорослими та отримувати найкращі результати.

Література

1. Формування здорового способу життя: активна участь молоді / Н. М. Комарова, А. Г. Зінченко, Д. М. Дікова – Фаворська та ін. – К.: Укр. ін-т соц. дослідж., 2005.
2. Конвенція про права дитини (Конвенцію ратифіковано Постановою ВР N 789-ХІІ (789-12) від 27.02.91 – режим доступу до джерела http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_021.
3. Титаренко Т.М. Актуальні соціально-психологічні настанови молоді на здоровий спосіб життя // Вісник Київського міжнародного університету. Серія: пед. науки, психол. науки. – К., 2004.
4. Соціальні послуги на рівні громади: український досвід та перспективи / Семігіна Т. В. та ін. – К., 2005.
5. Роль засобів масової інформації та інших джерел у формуванні здорового способу життя молоді / О.Яременко, О.Балакірева, Н.Бутенко, О.Вакуленко та ін. – К.: Український ін-т соціальних досліджень, 2000.
6. Формування здорового способу життя молоді: проблеми і перспективи / О. Яременко, О. Балакірева, О. Вакуленко та ін. – К.: Український ін-т соціальних досліджень, 2000.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЖИТТЄВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ

У статті проаналізовано підходи до теоретико-методологічних досліджень життєвого потенціалу особистості. Обґрунтовано значущість понять „особистість” та „потенціал”, що є важливими для теоретичної розробки.

The article analyses approaches to the theoretical and methodological researches of the vital potential of personality. The significance of such notions as “personality” and “potential” which are very important for the theoretical investigation has been explained.

Проблеми формування та реалізації життєвого потенціалу особистості належить до найбільш актуальних та малодосліджених філософсько-соціологічних проблем. І це не випадково. Феномен „життєвого потенціалу” є динамічним, змінним, залежним від такої кількості різноманітних чинників, спрогнозувати дієвість яких нерідко просто неможливо. Він має глибоку залежність від зовнішніх обставин життєдіяльності людини, того реального стану соціального середовища – виробництва, політичних відносин, культури, духовності суспільства тощо, – в якому безпосередньо розгортається життєвий процес людини.

Метою даної статті є аналіз підходів до теоретико-методологічних досліджень життєвого потенціалу особистості та обґрунтування значущості понять „особистість” та „потенціал”, що є важливими для теоретичної розробки.

Представники світової і вітчизняної філософії, педагогіки та інших галузей науки по-різному визначають особистість. Їх концепції розрізняються між собою як у світоглядному, так і методологічному аспекті. З точки зору провідних світоглядних орієнтацій виокремлюються такі дихотомії, які визначають сутнісні характеристики особистості: воля – детермінізм; раціональність – ірраціональність; холізм – елементаризм; конституціоналізм – інвайроменталізм; змінюваність – незмінність; суб’єктивність – об’єктивність; проактивність – реактивність; гомеостаз – гетеростаза; пізнаванність – непізнаванність.

Різниця в підходах до визначення особистості залежить також від професійної належності того або іншого вченого. Крім того, загальна спрямованість розподілу пізнавальних ракурсів різних підходів полягає в тому, що філософія намагається осягнути загальні (родові) засади цілісної